

Anteckningar från seminarium om MU-avtalet Kultur i Väst, 2017-10-18

Sammanfattning av Sofie Grettves dragning.

Sammanfattningen kompletterar Sofies Pdf som skickas ut tillsammans med anteckningarna.

Sofie är förbundsjurist på Konstnärernas Riksorganisation och sedan 2013 även representant i Kulturrådets referensgrupp för MU-avtalet.

MU-avtalet som utställningsavtal, förhandlingsstöd och reglering av rättigheter.

MU-avtalet är ett statligt ramavtal och består av de båda delarna M – medverkansersättning och U - utställningsersättning. Med två olika syften.

M är resultatet av en önskan att formalisera och styra upp själva regleringen av utställningsområdet. Medan U är en upphovsrättslig ersättning för visning av verk (kan jämföras med bibliotekersättningen och Sveriges författarförbund).

Avtalet har funnits sedan mitten av 1970-talet men dess nuvarande struktur har gällt sedan 2009. Medverkansdelen avser ersättning för erlagd tid samt de utgifter som uppstår vid en utställning i form av försäkringar, transporter, marknadsföring m m och skall förhandlas mellan arrangör och upphovsperson. Det är arrangörens uppgift att se till att förhandlingen görs och att avtal skrivs. Men fokus på MU-avtalet är Utställningsersättningen, som alltså är en upphovsrättslig ersättning och därför aldrig kan bortförhandlas.

Utställningsersättningen

Utställningsdelen avser visningen av verk. Avtalet har sin grund i yrkesverksamma konstnärer. Det är konstnären (sedan 2014 års revidering av avtalet har konstnär ersatts med upphovsperson) som ska ha rätten att bestämma om hans/hennes verk ska visas upp offentligt. Men för att ersättning i samband med en utställning ska utbetalas till upphovspersonen måste denna vara ägare till verket. Om konstnären har sålt sitt verk t ex till en gallerist eller privatperson och verket visas på en utställning, utgår således inte någon ersättning till konstnären. Avtalet gäller dessutom endast nu levande konstnärer. Sedan revideringen 2014 omfattar avtalet även internationella konstnärer. Om utställningen har producerats med medel från annan, men konstnären står för idé och utförande är det konstnären som ska ha utställningsersättningen.

Det som avgör hur mkt som utbetalas i utställningsersättning hänger samman med arrangörens storlek, om det är en separat- eller grupputställning samt tiden i antal veckor utställningen pågår.

Däremot har antal verk som visas ingen betydelse för ersättningens storlek. Men vid en grupputställning kan arrangören välja att betala mer till någon konstnär som det visas fler verk av, men endast under förutsättning att man inte lägger sig under miniminivån.

Trots namnet ska utställningsersättningen inte förväxlas med den utställningsersättning som en konstförening kan ansöka om för en utställning (genom Sveriges konstföreningar). Det bidraget är till för att främja professionell konst ute i landet och avser därmed det konstbildande området. Helt olika bidrag alltså, men med identiska namn!

Medverkansersättningen

Medverkansdelen är enligt Sofie intressant, men har en negativ definition – vilket betyder att allt som inte är utställningsersättning är medverkansersättning och denna tar inte fasta på ansvarsfördelningen. Den här delen ska täcka in så mycket men säger samtidigt så lite om vad konstnären får i fickan.

I senaste Mu-barometern, som sammanställts av KRO/KIF, fanns det med en fråga om hur mkt den utställningsansvariga organisationen betalar konstnären för nerlagd arbetstid, för att synliggöra just den delen. Det är viktigt att begreppet förtydligas eftersom det är så komplext. Skyldigheten är inte att betala utan att förhandla. Arbetsinsatser kan se så olika ut beroende på vad man ställer ut. Sedan 2009 har avtalet gjorts bredare för att det ska fånga upp de olika utställningssituationerna bättre.

Det kan t ex på papperet se ut som om en mindre institution inte följer avtalet. Den mindre institutionen kanske tar alla utgifter för transport, lokal, försäkringar, marknadsföring, resekostnad o dyl. Och sålunda betalar en mindre del i arvode till konstnären. Medan en större organisation kan ge konstnären en hög ersättning men där konstnären å andra sidan får stå för alla utgifter själv av exempelvis transport, försäkringar, lokal, försäkring av lokal o s v. Den större organisationen ser då i redovisningen ut att betala det högsta arvodet av de båda, även om det i själva verket inte alls är så.

När Sofie, som kom från byggbranschen, började på KRO förvånades hon över att så pass stora summor som det rörde sig om ”bytte händer” utan ett skrivet avtal. Konstnärer åkte på biennaler, hade vandringsutställningar, började på produktioner o dyl som de fick ersättning för. Även om ett muntligt avtal lika väl gäller i Sverige, så kan det, när problem uppstår, vara svårt att avgöra vad man egentligen har avtalat om. Sofie menar också att det verkade vara den som skrek högst som fick sin vilja igenom. Det kunde gälla såväl konstnär som arrangör. Därför ska det inom ramen för medverkansdelen alltid ske en förhandling mellan konstnär och arrangör som befasts i ett skriftligt avtal.

Under seminariet talas det om summan 200 000-250 00 kronor som bör avsättas extra i en årsbudget för medverkansdelen. Av dessa medel kommer då en del att hamna hos konstnären som arbetstidsersättning.

En fråga Sofie ofta får, är om man kan förhandla om en ersättning på 1 krona. I princip kan man det, men en sådan förhandling är en usel förhandling och den kan inte anses följa MU-avtalets intentioner enligt Sofie.

Avtalet har utformats så att det kan användas på olika nivåer med viss flexibilitet vilket gör att också mindre institutioner kan tillämpa det.

MU-avtalets paragrafer

Sofie går kort igenom avtalets §§ 1-5.

Ändamålet att förhandla är att klart visa på uppdelningen av olika kostnader samt fördelning av ansvaret. Samt reglera det som kan ske vid avtalsbrott. Det kan bli dyrt för någon av parterna om något skulle gå gale och formuleringarna om ansvar inte varit tydliga.

Nu levande konstnärer som äger sina verk omfattas av avtalet. Liksom de arrangörer som är statliga myndigheter.

Form och innehåll. Det ligger på arrangörens ansvar att initiera en förhandling med konstnären (enskilda avtalet). I ramavtalet följs avtalsmallen som tagits fram i MU-avtalet (normalavtalet).

Undantagen till utställningsersättning diskuteras. Verk som utförts av elev under utbildning avser endast elevutställning som sker inom ramen för utbildningen. Om en upphovsperson har en separatutställning under tiden som den är elev vid en konstskola ska hon/han omfattas av ersättningen.

Verk som lämnats in utan att arrangören i förväg gjort en bedömning av verket gäller således inte jurybedömda utställningar.

En fråga ställs om inte en person som är yngre än 18 år kan få utställningsersättning. En sjuuttonårig kan ju verka som professionell konstnär och då ska inte åldern ha någon betydelse. Tolkningen i avtalet bör göras restriktivt.

Fler frågor som dök upp:

I grundersättningen för U-delen är angivet tre olika beräkningstal för antal deltagare.

Behöver man inte tillämpa avtalet om det är 21 deltagare vid en gruppställning?

Rent krasst behöver man inte det, men det bör vara en fråga som diskuteras mellan arrangör och konstnärer.

Angående medverkansersättningen ställs en fråga om att olika utställningar kräver olika mycket tid av konstnären. Kan det innebära att man förenklar utställningar för att komma billigare undan. Det är ju en förhandlingsfråga – det har ingen betydelse för hur avtalet är utformat idag menar Sofie. Det handlar ju inte någon klumpsumma som ska utbetalas, utan är beroende av vad arrangören beställer samt att arvodet diskuteras och avtalas utifrån det. Ingen vill ha en situation där konstnären arbetar gratis.

Stipendium ersätter inte lön för det arbete konstnären lägger ner på en utställning. Stipendiet ges för utveckling av konstnärskapet, men för ett beställt arbete ska konstnären arvoderas oavsett om samma beställare har gett stipendiet.

KRO har tagit fram mallar som man kan fylla i. En synpunkt är att avtalsmallen är alldeles för omfattande. Sofie tycker att avtalsmallen är bäst som en checklista. Denna kan användas av andra än statliga arrangörer utifrån egna behov.

Sofie går snabbt igenom det som var nytt i avtalet 2014. Även de institutioner som tillhandahåller lokal omfattas av avtalet. Referensgruppen sammanträder minst 4 ggr/år och har bra diskussioner och tar upp frågor från statliga organisationer likaväl som från övriga.

På frågan om MU-barometern kommer att göras nästa år igen svarar Sofie att det ännu inte är klart när det blir.

En del av frågorna från referensgruppen sparar Sofie till eftermiddagens workshop.

Hon avslutar med att informera om att det finns räkneexempel på KRO:s hemsida, en excelfil som kan laddas ner att använda som underlag för bedömning av de totala kostnaderna för ersättning vid utställning. <http://kro.se/mu-och-avtal>.